

Rahman Sûresinde Kur'ân ve insan

İstanbul'dan Ümit Şafak: "Kur'ân mı önce yaratıldı, insan mı? Rahman Sûresinde Kur'ân'ın önceliği var gibi... Âyeti yorumlar mısınız?"

RAHMAN KUR'ÂN'I ÖĞRETTİ

Rahman Sûresinin başlangıç âyetleri şöyledir:

"O Rahman ki, Kur'ân'ı öğretti, insanı yarattı. Ona beyanı öğretti."1 Bu âyetlerde, Allah'ın rahmeti Kur'ân ile ifade edilmiştir. Bundan, Kur'ân'ın beşeriyet için başlı başına bir rahmet olduğunu anlıyoruz.

"Rahman Kur'ân'ı öğretti" cümlesinde mef'ul (öğretilenin kim olduğu) hazfedilmiş yani kapalı bırakılmış, açıktan zikredilmemiştir. Böylece öğretilen şeyin çok büyük olduğu anlatılmak istenmiş, mânâ daha da zengin hale getirilmiştir.

Bu mana üç şekilde ifade edilebilir:

a) Allah Kur'ân'ı önce Cebrail'e (as) ve mukarreb meleklerle öğretti. Cebrail (as) ise Kur'ân'ı, Hazret-i Muhammed'in (asm) kalbine indirdi. Nitekim Kur'ân, "Onu senin kalbine Rûh-ül-Emîn indirdi."2 buyurmuştur. Keza Kur'ân, "Şüphesiz o şerefli bir Kur'ân'dır, korunmuş bir kitab (olan Levh-i Mahfuz'dadır). Ona ancak tertemiz olanlar dokunabilir."3 buyurmuştur.

Bilindiği gibi Cebrail'in ve sair meleklerin yaratılışı insandan öncedir. Diğer yandan, Cebrail ve melekler beka âleminde bulunmaktadırlar. Dünya ve dünyada insanın yaratılışı elbette beka âleminden sonradır. Başka bir ifade ile beka âleminde zaman, dünyayı yutacak boyutta geniştir. Yani, bu dünyanın binlerce senesi, beka âleminin birkaç dakikası hükmündedir. Nitekim Bediüzzaman'ın ifadesiyle: "Beka âleminin birkaç dakikası, bu dünyanın binler senesini tazammun etmiştir."4

KUR'ÂN ZAMAN ÜSTÜDÜR

b) Mef'ûl'ün Hazret-i Muhammed (asm) olması durumunda, muhtemel mana: "Allah, Kur'ân'ı Hazret-i Muhammed'e (asm) öğretti" olacaktır. Bilindiği gibi Hazret-i Muhammed'in (asm) nurunun yaratılışı kâinattan da, meleklerden de öncedir.5 Kur'ân ise Allah kelâmıdır ve zaman üstü bir konumdadır.

c) Gizli mef'ul insandır. Bu ihtimal ile mana şöyle olur: "Allah Kur'ân'ı insana öğretmiştir." Tek başına rahmet olan Kur'ân, insanın yaratılmasından daha büyük bir nimet olduğundan âyette önce gelmiştir.

Burada mef'ulün (kime öğretildiğinin) hazfediliş hikmetini büyük Müfessir Fahrettin Razi şöyle açıklıyor: "Bu, öğretim nimetinin genel ve şümüllü olduğuna işarettir. Nitekim Arapça'da, kime yedirdiğini belirtmeden, sırf o adamın keremine ve cömertliğine işaret olsun diye "Falanca yemek yedirir" denilir."6

Fahrettin Razi'ye göre bu sûrede ulvî ve semavî nimetler önce, süflî ve dünyevî nimetler sonra zikredilmiştir. Kur'ân'ın öğretilmesi ulvî ve semavî bir nimet olduğu için önce; insanın yaratılması dünyevî bir nimet olduğu için sonra zikredilmiştir.

KUR'ÂN ÂLEM-İ GAYBIN LİSANIDIR

Nitekim Rahman Sûresinin devam eden âyetlerinde de bu sıra gözetilmiştir:

Meselâ, ulvî olanlara işaret olarak, 5. Âyette: "Güneş ve ay, (muntazam) bir hesap ile dönmektedir."7 buyrulur; hemen ardından yeryüzünün ağaçlarına ve bitkilerine inilerek: "Otlar ve ağaçlar (Allah'a) boyun eğerler."8 buyrulur.

Keza devam eden âyetlerde bundan sonra, "Göğü yükseltti ve ölçüyü koydu."9 buyurarak gökyüzüne işaret eden Rahman Sûresi, hemen ardından, "Ölçüde haddi aşmayın. Tartıyı adaletle yapın, teraziyi eksik tutmayın. Allah, yeri yaratıklar için var etti."10 buyurarak yeryüzüne inip insana uyarıda bulunmuş ve yeryüzünün yaratılışını hatırlatmıştır.

Anlaşıyor ki, insana Kur'ân'ın öğretilmesi çok büyük bir nimet ve bereket olduğu için, bu, insanın yaratılışından önce zikredilmiştir.

Netice itibariyle Kur'ân, Bediüzzaman'ın ifadesiyle: "Âlem-i şehâdette âlem-i gaybın lisânı; ve şu âlem-i şehâdet perdesi arkasında olan âlem-i gayb cihetinden gelen iltifatât-ı ebediye-i Rahmâniye ve hitâbât-ı ezeliye-i Sübhâniyenin hazînesi; ve şu İslâmiyet âlem-i mânevîsinin güneşi, temeli, hendesesi; ve avâlim-i uhreviyenin mukaddes haritası; ve zât ve sıfât ve esmâ ve şuûn-u İlâhiyenin kavlı-şârihi tefsir-i vâzihı, bürhan-ı kâtı, tercümân-ı sâtı"11 olduğu için nimetiyet ciheti, insanın yaratılışının nimetiyet cihetinden üstündür ve önce zikredilmeye lâyıktır.

Dipnotlar:

1- Rahman Sûresi: 1-4.

2- Şuara Sûresi: 193, 194.

3- Vakıa Sûresi: 77-79.

4- Mesnevî-i Nuriye, (1997), s. 166.

5- Mesnevî-i Nuriye, (1997), s. 103; Keşfü'l-Hafa, 1:266: 827.

6- Fahrüddin Er-Râzi, Tefsir-i Kebir Mefâtihi'l-Gayb, Akçağ Yayınları: 21/67.

7- Rahman Sûresi: 5.

8- Rahman Sûresi: 6.

9- Rahman Sûresi: 7.

10- Rahman Sûresi: 8-10.

11- Sözler, (1994) s. 330, 331.